

Paul Faure. — Fonctions des cavernes cretoises. Paris 1964 Editions E. de Boccard. Σελ. I-XXIV και I-311.XXIV Πίνακες μετά 88 φωτογραφιών. Χάρται 2. Σχήμα 28 X 23 επί άριστου χάρτου. Είς τās σελ. VII-XXIV περιέχει πρόλογον, πίνακα συντομογραφιών, και βιβλιογραφίαν.

Είς τās σελίδας 1—314 περιλαμβάνει εισαγωγήν, τήν θέσιν του έρευνωμένου προβλήματος, γεωγραφικά και γεωλογικά στοιχεία, τήν έρευναν σπηλαιοδών κοιλοτήτων και τάφων, ιερών σπηλαίων και λαβυρίνθων. Έν συνεχεία έρευνά τὰ σπήλαια από ιστορικής και κοινωνιολογικής απόψεως και από πλευράς λαογραφίας και δημόδους ψυχολογίας. Συνάγει τὰ άναγκαία συμπεράσματα και παραθέτει λεπτομερή εύρετήρια, έν τέλει δέ χαρακτηριστικάς φωτογραφίας και χάριτας. Αναφέρεται είς ύπερεξακόσια σπήλαια τής Κρήτης.

Ο κ. F φιλόλογος, ιστορικός, αρχαιολόγος, ιστορικός τής Τέχνης και σπηλαιολόγος, καθηγητής Πανεπιστημιακός είς Παρισίους, έχει θέση ως σκοπόν των έρευνών του τήν μελέτην των σπηλαίων τής Κρήτης, κυρίως από αρχαιολογικής και λατρευτικής απόψεως προς διακρίθωσιν των άρχών (πηγών) τής ύποχθονίου λατρείας. Έπεσεκέφθη τήν Κρήτην πλέον ή δεκάκις από τοϋ 1953 και διέτρεξεν αυτήν άτ' άκρου είς άκρον, έπεδόθη δέ μετά ζήλου και άφοσιώσεως είς τήν μελέτην των σπηλαίων αυτής.

Διά των μελετών του κ. F. άνοίγονται νέοι δρόμοι είς τήν έρευναν των σπηλαίων τής Κρήτης, ιδιαίτατα δέ από θεωρήσεως λατρευτικής, αρχαιολογικής, ιστορικής, λαογραφικής και δημόδους ψυχολογίας. Τὰ σπήλαια τής Κρήτης εϋρον έν τώ προσώπω του έξόχου τούτου έπιστήμονος τόν έξαιρετον και άκάματον έρευνητήν.

Κύρια χαρακτηριστικά τής όγκώδους ταύτης έπιστημονικής εργασίας είναι ή άκρίβεια και ή σαφήνεια τής εκθέσεως, ό πλοϋτος των προσωπικών παρατηρήσεων και ως εκ τούτου ή διάρθωσις πλείστων σφαλμάτων προγενεστέρων έρευνητών, ίδια εκείνων, οι όποιοι δέν είδον τὰ σπήλαια, ή άνά πάν βήμα τεκμηρίωσις των εκτιθεμένων απόψεων, τó πλήθος των παραπομπών, ή πλουσιωτάτη βιβλιογραφία, ή όξυδερκής θεώρησις των προβλημάτων και ή αυστηρά έπιστημονική μέθοδος έρευνής.

Δέν ύπάρχει άμφιβολία, ότι τó σύγγραμμα τούτο, κλασσικόν είς τó είδος του, θά δώση είς τούς ειδικούς έρευνητάς τήν όδόν νέων έρευνών και άντιμεταπίσεως των σχετικών προβλημάτων επί νέων βάσεων.

ΕΛΕΥΘ. Κ. ΠΑΑΤΑΚΗΣ

Πρόεδρος του Σπηλαιολογικού
Κλιμακίου Κρήτης τής Ε.Σ.Ε.

«Σ ύμβολα Χαρτογραφικά» χρήσιμα για τήν Χαρτογράφηση των σπηλαίων 1965. Μ' αυτό τόν τίτλο παρουσιάζει στο έλληνικό κοινό ό κ. ΊΙ. Ίωάννου μεταφέροντας τὰ από τήν Ίταλική «Iconografia Speleologica» του Τζιουλιάνο Ροντιάνα που δημοσίεψε ή ελληνική σπηλαιολογική έταιρία τó 1958. Είναι σημαντική προσφορά, όσο να πείξ.

Τó θέμα άτασχόλησε άλήθια από χρόνια τούς σπηλαιολόγους, όπως ξέρον όσοι παρακολούθησαν τήν κίνηση αυτή. Συζητήθηκε από τόν καιρό που άρχισε ή συστηματική χαρτογράφηση, ξεπερνώντας τó στάδιο του σκίτσου, που επικρατούσε ως έναν καιρό, όπως γράφει ό κ. ΊΙ. Ήταν άνάγκη να βορθεούν σύμβολα, όπως έχουν όλοι οι κλάδοι, που μεταχειρίζονται τή γραφική παράσταση κοντά στην περιγραφή. Ήταν άνάγκη να διαβάζεται στο σχέδιο όλη ή ποιικιλία από

μορφές που παρουσιάζει μιὰ σπηλιά, όπως διαβάζεται ή μορφολογία στον τοπικό χάρτη. Τοπικά εφαρμόζονται σήμερα τέττα σύμβολα στις χαρτογραφήσεις. Σχετική συζήτηση έγινε στο 1ο διεθνές συνέδριο στο Παρίσι τὸ 1953 καὶ ὀρίστηκε μιὰ ἐπιτροπή, ὅπου ἀντιπροσωπεύτηκαν ὅλες οἱ χώρες, πὸν εἶχαν σπηλαιολογικὲς ὀργανώσεις καὶ ἡ Ἑλλάδα. Ἡ ἐπιτροπή θάκανε συλλογή καὶ τακτοποίηση ἀπ' τὰ σύμβολα καὶ γενικὰ σημάδια, πὸν ἀπαντούσαν στις σχετικὲς χαρτογραφήσεις θὰ ξεδιάλεγε καὶ θὰ πρότεινε τὰ πιὸ βολικά, τὰ πιὸ εὐκόλα γιὰ τὴ διεθνή σπηλαιολογική χαρτογράφηση. Ὁ κατάλογος αὐτὸς δὲν παρουσιάστηκε οὔτε στο 2ο συνέδριο στο Μπάρσι, οὔτε στο 3ο στὴ Βιέννη τὸ 1961. Τὸ θέμα εἶναι γιὰ συζήτηση στο φρετινὸ στὴ Λιουμπλιάνα τὸ Σεπτέμβρη.

Στὸ μεταξὺ βγήκε ἡ «Κινογραφία Σπελεολογικά» τοῦ Ροντιάνο τὸ 1958, πὸν ἐξὸν ἀπὸ τὰ σύμβολα σὲ 10 σειρὲς καὶ κατηγορίες συμπληρώνεται μὲ ἐπεξηγηματικὲς σελίδες γιὰ τὴν κάθε περίπτωση. Εἶναι ὀργασία πὸν παρουσίασε ὁ ἴδιος στο 8ο ἔθνικό ἰταλικὸ συνέδριο σπηλαιολογίας στο Κόμο τὸ 1956. Τὴν ἄλλη χρονιά, ὁ Ἰ. Πετρόχειλος ἔκανε σχετικὴ πρόταση, χωρὶς νὰ ξέρει τὴν ὀργασία τοῦ Ροντιάνο, μὲ κείμενο καὶ σύμβολα (Δελτίο Ε.Σ.Ε. 1959) καὶ κριτικὲς παρατηρήσεις γιὰ τὰ σύμβολα τοῦ Ρ. Τὰ «Σύμβολα Χαρτογραφικά» ἔκδοσης Ε.Σ.Ε. 1953 δὲ εἶναι δημοσιευμένα στον ἀντίστοιχο τόμο τοῦ Δελτίου, οὔτε ἄλλοῦ. Κάποια ταξινομήση στις καρστικὲς μορφές ἐπιχειρεῖ ὁ Πετρόχειλος στο Δελτίο Ε.Σ.Ε. τὸ 1954 μὲ λίγα σύμβολα γιὰ τὲς καρστικὲς μορφές μονάχα, ὄχι σὲ τόσο ἔκταση.

Ἡ καθιέρωση μιᾶς τέτοιας συμβολικῆς γλώσσας εἶναι ἀνάγκη καὶ γίνεται πάντα στα διεθνή συνέδρια, ὅπου εἶναι ὄλοι οἱ υπεύθυνοι παράγοντες. Ἡ Ε.Σ.Ε. περιμένει τὴ σχετικὴ συζήτηση. Τέττα συζήτηση θὰ μπορούσε νὰ γίνει βέβαια καὶ σὲ τοπικὴ ἑλληνικὴ συνάντηση. Ὑπάρχει ἀρκετὴ ὀργασία ὅπως σημειώνει ὁ κ. Ἰ.

Σχετικὰ μὲ τὸ πλῆθος καὶ τὴν ποικιλία ἀπὸ τὰ σύμβολα θὰ μπορούσε νὰ γίνει μιὰ παρατήρηση. Ἴσως θάπρεπε νὰ ξεδιαλεχτοῦν μοναχὰ σύμβολα πὸν θὰ ἔδειχναν μοναχὰ ὅτι ἐνδιαφέρει ἀμέσως τὴν σπηλιά, ἀφίνοντας τὰ τοπογραφικά, τὰ γεωλογικά καὶ ἄλλα πὸν ἀνήκουν σὲ ἄλλους κλάδους. Γιατὶ ἀν ἀναγράφονταν ὄλα θάπρεπε νὰ γίνουν χάρτες σὲ κλίμακα πὸν δὲ θάταν πρακτικοί. Ἄν γιὰ τουριστικὴ διευθέτηση γίνουν χάρτες μεγάλοι μπορούν νὰ σημειωθοῦν περισσότερα πράματα. Ἄς εἶναι, αὐτὰ εἶναι γενικὲς σκέψεις. Θὰ μπορούσαν ἀκόμη νὰ γίνουν καὶ πολλοὶ χάρτες, εἰδικοί, ὅπου μπορούν νὰ χρησιμοποιηθοῦν καὶ χρώματα, ὅπως κάνουν οἱ γεωλόγοι.

Μὲ τὴν εὐκαιρία εἶναι σκόπιμο νὰ γίνουν μερικὲς διορθώσεις στις ἐπεξηγήσεις τοῦ κ. Ἰ., γιατί εἶναι ἀπὸ παρεξήγηση ἢ καὶ διαφορετικὴ ἐρμηνεία τοῦ ἰταλικοῦ εἰδικοῦ ἐπιστημονικοῦ ὄρου.

Ἡ «κάθετη» τομὴ εἶναι κατακόρυφη, γιατί ἡ τομὴ εἶναι πάντα κατακόρυφη, μοναχὰ ἡ διεύθυνση ἀλλάζει, μπορεί νὰναι στο μᾶκρος, σχηματικὴ ἢ σὲ τμήματα καὶ ἐγκάρσια, κάθετα στὴ διεύθυνση τῆς σπηλιάς. Τὸ Σιφόνε πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ σιφώνας καὶ ὄχι σιφώνι, ὅπως εἶναι τὸ D5 γιατί σιφώνιο εἶναι τὸ ὄργανο στὴ χημεία. Στὴν τομὴ μάλιστα τὸ σύμβολο αὐτὸ φαίνεται ἐξερευνημένο, ἀφοῦ σημειώ-νεται βέλος καὶ ὄχι ἀνεξερευνητο, ὅπως σημειώνεται στο ἰταλικὸ τοῦ Ρ. Στο σύμβολο αὐτὸ τοῦ Ἰ. μπῆκε μαζί τὸ 5 καὶ 6 τοῦ Ρ.

Τὸ D15, «τρεχοῦμενο νερό», δὲ χρειάζεται γιατί εἶναι τὸ D3 πὸν δείχνει τὸ ἴδιο. Τὸ D16, «ὀρμητικό νερό», εἶναι τὸ Dg, πὸν σημειώνει ὁ κ. Ἰ. «πολλοὶ μικροὶ καταρράχτες» γιατί τὸ Dg=Dg τοῦ R εἶναι ἴσα ἴσα τὸ πιο ὀρμητικὸ νερὸ καὶ καὶ ὄχι καταρράχτες, πὸν δίνει τὸ D7=Dg τοῦ R. Τὸ D17 τὸ τελευταῖο εἶναι κάτι καινούργιο.

Τὰ «γεωλογικά» θέλουν μεγαλύτερη διόρθωση. Οἱ «δρόμοι» τοῦ Ἰ. εἶναι στρώματα καὶ τὰ σημάδια ἀναφέρονται σὲ στρώματα ὀρίζοντια (1) ἢ μὲ κλίση,

ή κατακόρυφα (όχι «κάθετα»). Το 8 είναι οῤῃγμα και το 10 είναι ή γραμμή έπαφής ανάμεσα σε διαφορετικά πετρώματα και όχι «άφής». Το 12 είναι μάργα, πέτρα που αποτελείται από άργιλο και άσβέστη, ο ὄρος άργιλάσβεστος δέν χρησιμοποιείται, το 13 είναι ψαμμίτης, το 16 κροκαλοπαγές, το 17 λατυποπαγές, το 18 τόφοι (όπου άνήκει και το πουρί), άσβεστολιθικός τόφος (τραβερίτης), το 20 είναι κρυσταλλικοί άσβεστόλιθοι και άσβεστολιθικοί σχιστόλιθοι (που παθαίνουν αποκάρσωση), αντίθετα με το 21 που είναι μεταμορφωμένα πετρώματα που δέν παθαίνουν αποκάρσωση (γιατί δέν είναι άσβεστολιθικά). Το 22 είναι ένδογενή, όπως τά λέει ο Ρ. που θά πεί τυριγενή. Όλα άνήκουν στη γεωλογική όρολογία.

Στά «συμπληρωματικά», τελευταίο πίνακα, το 6 είναι κλίμακα άναγωγής (όχι «άναφερομένη»). Οι μεταφράσεις από όρους πρέπει να γίνονται με μεγάλη προσοχή και να αποδίδονται οι όροι με την όρισμένη ειδική ελληνική όρολογία. Το κακό είναι πως αυτή δέν είναι γνωστή έξω από το στενό κύκλο και γι' αυτό οι μεταφράσεις που γίνονται από όχι ειδικούς είναι πολλές φορές λειψές και δημιουργούν σύγχυση. Στην περίπτωση αυτή θάταν πολύ χρήσιμο ένα ειδικό λεξικό, γιατί τά κοινά λεξικά δέν έχουν τους αντίστοιχους όρους. Μερικές άλλαγές μπορεί να είναι δεχτές όπως ή άσβεστόπετρα στον τόπο του άσβεστόλιθου ή και «μεταμορφωμένο» στον τόπο του «μεταμορφωσιγενές» και άλλα ανάλογα.

Μικροπαρατηρήσεις δέ θάταν άσκημες. Μιλώντας για νερό, δέ λέμε ίσως «πορεία ύδατος» ούτε «εύθυγραμμική ένδειξις». Έδώ είναι οι ίσοϋφεις καμπύλες, που δείχνουν τη συνεχή κλίση, που έχει το δάπεδο της σπηλιάς. Οι «γραμμές του σπηλαίου που υπέρκεινται των υπεράνω γραμμών» του C₃ και οι «γραμμές του σπηλαίου μετόπισθεν» του C₃ θάάρεπε να αποδοθούν πιο καθαρά, γιατί πολύ δύσκολα τά καταλαβαίνει κανείς. Και ή όρολογία πρέπει να είναι σαφής.

H. Π.

La Spéléologie Scientifique - B. GÈZE συλλογή «Le Rayon de la Science». σελ. 190.

Ό G. παρουσιάζει τη σπηλαιολογία στην τελευταία της μορφή, την έπιστημονική, όπως είναι σήμερα. Παλιός πρόεδρος της γαλλικής Σπηλαιολογικής Έταιρίας και σήμερα πρόεδρος της Σπηλαιολογικής Έπιτροπής του Έθνικού Κέντρου Έπιστημονικής Έρευνας είναι ο πιο κατάλληλος να παρουσιάσει τις έπιστημονικές κατακτήσεις που πρόσφερε ή σπηλαιολογία ως τώρα.

Δίνει μια περιγραφή απ' τον υπόγειο κόσμο, που αποτελούν οι σπηλιές και τη μελέτη τους από τις πολλές πλευρές και συνεχίζει με το κάρστ και τη μελέτη του, τη φυσική σπηλαιολογία. Τη δημιουργία της σπηλιάς με τους πολύπλοκους άγωγούς, το κάρστ στο σύνολό του και την έξέλιξή του. Το ρόλο της τεκτονικής και τη διαδρομή του νερού μέσα στην άσβεστόπετρα. Συνεχίζει με την όρυκτολογία της σπηλιάς, με τις χαρακτηριστικές μορφές, σταλακτίτες, σταλαγμίτες, τά γκούρ - λεκάνες, που παρουσιάζουν τόσο μεγάλη ποικιλία με τον άσβεσίτη. Η κλιματολογία της σπηλιάς με τις διάφορες θερμοκρασίες που δημιουργεί και τά ρεύματα, με τις ήχητικές ένδηλώσεις και την ύγρασία και το δημιουργούμενο βιολογικό περιβάλλον. Η πανίδα και χλωρίδα παρουσιάζουν ειδικά χαρακτηριστικά με την ειδική προσαρμογή. Έξετάζει ακόμη την αξία της προϊστορίας της σπηλιάς και τον ρόλο της την έποχή εκείνη, όπου ο άνθρωπος ζούσε με τά ζώα εκείνα τά περίεργα που έξαφανίστηκαν. Το βιβλίο κλείνει με την έφαρμογή της σπηλαιολογίας σε διάφορους κλάδους και την πρακτική αξία της σπηλιάς.

Ἄκόμα πήραμε τὰ ἀκόλουθα βιβλία καὶ ἀνάτυπα.

Ἑλληνικά: Γ. Γ. Μιστάρδη. Παρατηρήσεις τιές ἐπὶ τῶν Κρυσταλλοπαγικῶν Μαρμαρίνων λατυποπαγῶν σχηματισμῶν τῆς Κεντρικῆς καὶ Νοτίου Ἀττικῆς. Ἀθῆναι 1964.

Ε. Πλατάκη: Τὸ ἱστορικὸν τῶν ἐν Κρήτῃ Σπηλαιολογικῶν Ἐρευνῶν. Ἀθῆναι 1964.

Τοῦ ἰδίου: Τὸ Σπήλαιον τῆς Εἰλειθυίας. Ἀθῆναι 1965.

Ο. Lickenberg: Ἡ πανὶς τῶν θηλαστικῶν τοῦ Σηληλαίου Πετραλώνων Χαλκιδικῆς. Ἀθῆναι 1964.

Γ. Μαρίνου καὶ Ἐλένης Σακελλαρίου-Μανέ: Περὶ τῆς ἡλικίας τῶν τελευταίων βυθίσεων τοῦ Ἴονιου Πελάγους. Ἀνεύρεσις προϊστορικοῦ στρώματος τῆς λιθίνης ἐποχῆς εἰς Β.Δ. Κέφυραν. Ἀθῆναι 1964.

Γ. Μαρίνου: Συμβολὴ εἰς τὴν γνῶσιν τῆς Πλειστοκαίνου εἰς τὴν Μακεδονίαν. Θεσσαλονίκη 1964.

Ἐν ὀ γ λ ω σ σ α: Η. Paraskevaides: Canus u. Equus aus Attika - Stuttgart 1963.

Τοῦ ἰδίου: Über die Geologie des Ostlichen Asteroussiasgebirges auf der Insel Kreta. Athènes 1961.

Ε. Schmid: Die Sedimente. Bern 1964.

Τῆς ἰδίας: Zur alpinen Schneegrenze und Waldgrenze des Würm-glazials. Oehringen - Wurtemberg 1963.

Τῆς ἰδίας: Mensch u. Erde. Basel 1962.

Ρ. Psarianos - Δ. Vetulis: Stratigraphische Untersuchungen von Almyri Messara auf der Insel Kreta. Athènes 1958.

Γ. Christodoulou: Geologische u. Mikrepaläontologische Untersuchungen auf der Insel Karpathos (Dodekanes). Mai 1958.